

Til	Stortingets arbeids- og sosialkomité
Fra	NHO Geneo v/Torbjørn Søltnæs, bransjedirektør
Kopi	-
Dato	15. oktober 2026
Sak	Skriftlig tilbakemelding på spørsmål fra komiteen fremsatt i høring om statsbudsjett for Arbeids- og inkluderingsdepartementet 14/10.

Jeg viser til høring om statsbudsjett i arbeids- og sosialkomiteen onsdag 14. oktober 2026, hvor det ble fremsatt to spørsmål fra komiteen direkte til NHO Geneo. Vi takker for anledningen til å besvare disse skriftlig.

Spørsmål om arbeidsforberedende trening (AFT)

Det første spørsmålet var fra representanten Bjørn-Kristian Svendsrud, Fremskrittspartiet, og handlet om NHO Geneos innspill til endring i tiltaket arbeidsforberedende trening (AFT). Konkret: Dersom en skal «[...] erstatte AFT med andre typer tiltak, hva slags tiltak er det man ser for seg?» Og hvordan «kan man se for seg kompetanseheving innenfor andre arbeidsmarkedstiltak?».

AFT utfyller i dag de andre tiltakene, først og fremst fordi regelverket for de andre tiltakene er for stramt. Områdegjennomgangen av arbeidsmarkedstiltakene (Oslo Economics, Proba og Frischsenteret 2024) viser at veiledere velger AFT når deltakeren trenger lang varighet eller en kombinasjon av avklaring, arbeidstrening og opplæring som andre tiltak ikke åpner for. Noen får AFT for å oppnå lang varighet, uten at de trenger den intensive og kostbare oppfølgingen tiltaket gir. Målgruppene for AFT og oppfølgingstiltakene overlapper, og det er krevende for Nav-veilederne å skille mellom dem. For den enkelte bruker blir det dermed tilfeldig om vedkommende havner i AFT eller i oppfølging, og om vedkommende får en god eller svak AFT-leverandør. Vi mener dette bør løses med en enklere tiltaksportefølje, der regelverket åpner for lengre varighet og kombinasjoner der behovet er dokumentert.

Kompetansehevingen i AFT varierer mye mellom arrangørene. Noen leverandører har gode opplæringstilbud med formell kvalifisering, men de er få. 59 prosent av arrangørene bruker eksterne samarbeidspartnere for å oppfylle opplæringskravet, og under halvparten tilbyr formell kvalifisering som fagbrev eller fagbrevmoduler. Leverandørene av det ordinære oppfølgingstiltaket støtter i dag også deltakere i opplæringsløp. Kompetanseheving kan derfor gis gjennom opplæringstiltakene, som arbeidsmarkedskurs og utdanning, kombinert med oppfølging. Vi foreslår et nytt oppfølgingstiltak der kompetanseheving er et eget mål, til en langt lavere kostnad enn AFT.

Vårt hovedinnspill gjelder skjermingen av tiltaket. AFT kan bare leveres av forhåndsgodkjente leverandører, i praksis kommunalt eide aksjeselskaper med attføring eller varig tilrettelagt arbeid som hovedvirksomhet. Mange kompetente leverandører som i dag leverer avklaring og oppfølging til Nav med gode resultater, er dermed utelukket. Tiltaket finansieres med et fast tilskudd per deltakermåned, og verken tilskuddet eller tilgangen på deltakere påvirkes av resultatene. Uten konkurranse er det svake insentiver til å utvikle tiltaket. De gode AFT-leverandørene vil ha gode forutsetninger for å vinne i en konkurranse.

Resultatene i tiltaket står ikke i forhold til ressursbruken. Den samfunnsøkonomiske kostnaden per deltaker var 239 400 kroner i 2022, mer enn tre ganger så høy som i det nest mest ressurskrevende tiltaket. Målet er at halvparten av deltakerne skal gå over til arbeid eller utdanning. Golombek mfl. (2025) finner at om lag en tredel gjør det, mens halvparten går til uføretrygd. AFT-deltakerne står lengst fra arbeidsmarkedet, men Proba finner at tiltaket har svakere effekter enn andre tiltak også når det tas hensyn til deltakergruppen. Overgangen til arbeid varierer mellom fylkene fra 18,6 til 31,0 prosent, også når det kontrolleres for forskjeller mellom deltakerne.

Proba anbefaler at AFT deles i et avklaringstiltak og et oppfølgingstiltak tilsvarende *Jobbmestrende oppfølging*, som kan vare i inntil tre år, og at begge leveres i konkurranse der kvalitet og pris vektlegges. Proba anslår at kostnadene for deltakergruppen trolig kan halveres. En slik forenkling gjør det lettere for Nav-veilederne å velge riktig tiltak, og den gir brukerne i gjennomsnitt bedre kvalitet og mer forutsigbar tilgang på gode leverandører. Overgangen fra avklaring til oppfølging må utformes slik at deltakerne ikke får ventetid.

Spørsmål om egenregi i Nav

Det andre spørsmålet ble fremsatt av representanten Anna Molberg, Høyre, og var en oppfordring til å utdype nærmere «[...] hvorfor NHO Geneo mener det er bedre å kjøpe mer utenfra fremfor Nav i egenregi?»

Arbeidsdelingen bør være tydelig. Nav bør konsentrere seg om myndighetsutøvelse, bestilling av tiltak og oppfølging av leverandørene. Selve gjennomføringen av avklaring, oppfølging, opplæring og arbeidstrening bør i hovedsak kjøpes fra spesialiserte leverandører. Vågeng-utvalget anbefalte i 2015 at Nav ikke bør ha egenregi på tiltak som krever egne produksjonslokaler, eller på fagspesifikke opplæringstiltak. Når Nav både bestiller, leverer og vurderer tiltakene, blir det vanskeligere å sammenligne egen innsats med andres og å styre ressursene etter resultater.

Konkurranse har gitt dokumentert resultatutvikling. Nav slo sammen fire avklarings- og oppfølgingstiltak, der to var forbeholdt skjermede virksomheter, og anskaffet de nye tiltakene i konkurranse. Probas evaluering (2018) viste at endringen ga økt overgang til arbeid og lavere kostnader. Proba finner også at kvaliteten i de konkurranseutsatte tiltakene har blitt bedre over tid, gjennom skjerpede kravspesifikasjoner, mer oppfølging på arbeidsplassen og jevnlig kontraktsoppfølging. Kjøp gir Nav et styringsverktøy: Innhold, pris og kvalitet fastsettes i kontrakt, og en leverandør som ikke leverer, kan byttes ut.

Egenregien bygges nå ut uten at resultatene sammenlignes systematisk med de kjøpte tiltakene. Proba viser at forskningen ikke gir et generelt svar på hvilken leveranseform som virker best. Utvidet egenregi bør derfor forutsette at Nav dokumenterer bedre resultater, målt etter de samme kriteriene som for kjøpte tiltak, for eksempel Navs Arbeidsindikator.

Utbyggingen svekker også fleksibiliteten. Arbeids- og velferdsdirektoratet skriver i sitt innspill til Proba at anbudsutsetting gir betydelig fleksibilitet til å skalere volumet etter behov, og at Nav neppe ville klart å omstille egenproduksjonen like raskt. Når egenregien vokser og tiltak stanses brått, slik det skjedde i august 2025, svekkes leverandørene, og Nav kan mangle kapasitet når behovet øker igjen.

Nav har samtidig uløste kjerneoppgaver. Om lag 720 000 personer i yrkesaktiv alder står utenfor arbeidslivet, sykefraværet er høyere enn i sammenlignbare land, og etaten er svært kompleks. Nav bør bruke kapasiteten på disse oppgavene før etaten påtar seg mer tiltaksproduksjon.

Vi ber komiteen om at veksten i Navs egenregi stanses, og at egenregi og kjøpte tiltak måles likt.